

het feit dat grote opdrachten aan de scheepsbouwindustrie nog juist niet afgeleverd waren. Vandaar dat de *Zentralauftragsstelle* toen opnieuw, en niet zonder ingenomenheid, constateerde '*dass die niederländische Industrie ihre deutschen Aufträge mit normalen Lieferfristen erfüllt hat.*'¹ Het laatste vergelijkende overzicht dat wij bezitten, beslaat de periode mei '40-december '43.² Er blijkt uit dat men in verscheidene Nederlandse bedrijfstakken alle Duitse orders afgeleverd had, voor minder dan tweederde was dat alleen het geval in de vliegtuigindustrie (63%), de scheepsbouw (58%), de electrotechnische industrie (55%) en de fijnmechanische en optische industrie (49%). Van alle orders te zamen was per 31 december '43 door de Nederlandse industrie 84,4% afgeleverd, door de Belgische 75,5%, door de Franse 70%.³

Op de betekenis van deze cijfers willen wij voorshands niet ingaan; het lijkt ons wenselijk, eerst de situatie in een aantal belangrijke bedrijfstakken nader in oenschouw te nemen.

*

Wij beginnen dan met de voor de Duitsers zo belangrijke scheepsbouw-industrie. Belangrijk was deze vooral omdat de goed geoutilleerde Nederlandse scheepswerven een nuttige aanvulling vormden op de werven die Duitsland zelf bezat.

Wij herinneren er aan dat volgens een Duits rapport in '43 14% van de totale nieuwbouw waarover Duitsland de beschikking kreeg (oorlogsschepen en handelsschepen) afkomstig was van Nederlandse werven. Daarnaast werden op die werven talrijke Duitse schepen gerepareerd. In bescheiden mate vonden ook reparaties van Nederlandse schepen plaats. Van het totaal aantal bij de 120 grootste werven gemaakte man-uren had in het vierde kwartaal van '42 nog bijna een kwart betrekking op de reparatie van Nederlandse schepen, in het eerste kwartaal van '44 bijna een vijfde. Nieuwbouw vond nagenoeg uitsluitend voor de Duitsers plaats; van de aan nieuwbouw bestede man-uren had in het vierde kwartaal van '42 slechts 4% op Nederlandse schepen betrekking, in het eerste kwartaal van '44

¹ *Zentralauftragsstelle*: 'Bericht März u. April 1943', p. 5 (Zast, B 4/3b II). ² 'Auftragsverlagerung 1940-1943' (a.v., A 2). ³ Ter voorkoming van misverstand: de cijfers over de afleveringspercentages per bedrijfstak die wij eerder weergaven, slaan op een iets langere periode: tot 1 juni '44 namelijk. Voor die langere periode bezitten wij geen cijfers die een vergelijking met België en Frankrijk mogelijk maken.